

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. D. Ioannis Ivsti Lanspergii, Natione Bavari, Illvminati
Ac Religiosissimi viri, Carthusiae Coloniensis ante annos
centum Vicarii, & Magistri Nouitiorum laudatissimi Opera**

In Qvinque Tomos Distributa, à mendis expurgata, veteri integritati
restituta, & indicibus locupletata

De Sanctis

Landsberg, Johannes Justus

Coloniae Agrippinae, Anno M.DC.XXX

Exegesis Euangelij Luc. I.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47060](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47060)

stra in obedientia charitatis, ut simus veri agni & oues Christi, & ab illo agnosci mereamur. Ambulemus semper sub obedientia cum amore & reuerentia erga prelatos nostros, cum mansuetudine & patientia erga proximos, & equals, cum bono exemplo erga mortales omnes, ut in extremo die cum ouibus collocemur à dextris filij Dei, cui est cum Patre & Spiritu sancto honor & gloria in secula seculorum, Amen.

IN SOLENNITATE VISITATIONIS BEATISSIMÆ SEMPER VIRGINIS MARIE: Epistolam cum sua Paraphrasi quære in Festo Conceptionis eiusdem Beate Virginis Mariæ.

EXEGESIS EVANGELII IN EODEM FESTO.

Lucæ primo.

Frequenter Ecclesia Catholica memoriam celebrat matris Dei, honorante filio Dei matrem suam. Nectamen quantumcunque illi impendat pio venerationis, dignè se eam laudare, aut pro meritis extollere posse putat Ecclesia. Quis enim dignis vehere laudibus possit matrem Omnipotentis Dei? Sed satis facit deuotioni suæ, colens eam per quam se suscepisse nouit redemptorem atque seruatorem suum. Atque hoc ipsum pijs omnibus non solum non molestum, sed suaue & iucundum est, identidem scilicet honorare virginem tam beatam, quamuis impios hæreticos id torqueat, putantes derogari filio, quod matri impenditur. Sed nos dilectissimi quantum possumus in matris Dei laudibus perseueremus, certi id gratissimum esse Deo, qui intantum hanc sacratissimam dilexit virginem, ut nulla omnino creatura illi vlla ratione possit comparari. Cuius rei certissima documenta sunt, quod Deus Pater æternus vnigenitum Filium suum verum quoque huius Virginis Filium esse voluit, quod eam in singularem elegit sponfam suam, atque adeo præ creaturis omnibus eam honorauit, ut cuncti etiam triumphantis Ecclesie ciues eam iure fateantur dominam, reginam, ac imperatricem suam, utpote Dei ac creatoris sui matrem. Quod etiam Filius Dei non modo per gratiarum charismata, per illuminationem, dilectionem atque familiaritatem externam, sed etiam per naturalem quædam, ut sic dicam, identitatem se illi coniunxit, de illius substantia sibi corpus assumens. Quod denique Spiritus sanctus mentem eiusdem sacratissimæ virginis tam perfecte sibi conformauit, ut nunquam aliquid voluerit, appetierit, egerit aut omiserit, quod Deo displiceret: sed in omnibus ita se gesserit, ut voluit Spiritus sanctus. Quæ tanta sunt incomparabilis erga ipsam amoris totius adorandæ Trinitatis argumenta, ut ambigi nullo modo possit, quin illi fuerit semper longè charissima, atque ea re velit eam quoque nobis esse charissimam, & modis omnibus præ coli & honorari à nobis. Non ergo timeamus, ne sit in iniuriam Dei, si matrem illius veneremur, certi hanc esse illius voluntatem. At nunc ad Euangelium veniamus, quo describitur causa solennitatis hodiernæ, nempe visitatio matris virginis, quando perrexit ad S. Elizabeth salutandam. At ergo S. Lucas Euangelista:

Beata virgo
Maria cur ab
omnibus ho-
norari debe-
at.

kkk 2

Exur-

Exurgens Maria abiit in montana cum festinatione in ciuitatem Iudæ: & intrauit in domum Zachariæ, & salutauit Elizabetham.

Hic primo dubitare non debemus, quin non aliqua leuitate, sed instantu & motu Spiritus sancti virgo beatissima perrexit in montana. Alioquin & ætatis teneritudo, & virginitatis pudor, asperitas & prolixitas itineris, que id genus alia facile eam domi retinuissent. Sed morem gerebat diuina inspirationi, nec quicquam sibi attendendum putauit, tatum vt Deo famularetur. Vbi habemus exemplum promptissimæ obedientiæ, quod liberos & studiosè imitari debemus. Virgo ætate tenera, & quæ laborem ferre via possit, tam longa difficilis molestæ viæ emetitur spacia, vt integram præbent obedientiam creatori. Nihil omnino adfert excusationis, nullas nequitias, nihil reluctatur, sed simul vt intellexit quid placeret Deo, mox iter ingressa est. Et nos ergo diuinis discamus parere mandatis, idq; alacriter, libenter & integro cordis affectu. Id nos docet suo exemplo mater Dei. Surrexit & abiit in montana cum festinatione. Nescit, ait Ambrosius, tarda molimina sancti Spiritus gratia. Surrexit à quietissimo ocio contemplationis dulcissima orationis quiete, & abiit in montana, vt actiue quoq; viæ præberet. Erat in vtroq; id est, & contemplatione & actione peritissima, vt nec actionem fugeret contemplatio, nec contemplationem actio præberet: quæ est omnino perfectissima vita, quæ pauci assequuntur, vt vbi res agit, vel actioni vel contemplationi perinde possit insistere. Et quamuis huius electissimæ virgini nullum potuerit ex itineris occasione euenire periculum vel detrimentum (erat enim tota iam mirabiliter à Deo confirmata) nihilominus cum festinatione abiit in montana: hoc ipso videlicet velissimum omnibus, maxime virginibus & feminis præbent exemplum, vt fugiant publicum, & si quid foris agendum sit, cum magna festinatione id exequantur. Alioquin planè se suspectas reddunt, quod castè non sint, aut castitatem suam periculosis tentationibus exponunt. Mater Dei tenera adhuc iuuenula nec altos & asperos montes serua quadam celeritate transgreditur. O pudicissimam virginem. O puritatis & innocentie speculum. O gressus sacros & vestigia veneranda, quæ primo Emanuelè sustinere, in quibus verè nata omnium virtutum aromata, hyssopus humilitatis, liliū puritatis, palma victoriæ, oliua clementiæ. Abiit autem Maria in ciuitatem Iudæ, & intrauit in domum Zachariæ. Peregrini quidam, qui terram sanctam visitant, vident oppidulum hoc, quod coluit Zacharias, medium inter Hierusalem & Bethleem esse situm, & domum Zachariæ in templum atque in xenodochium esse conuersam. Et salutauit Elizabeth, congratulans illius tam diu sterilitati fecunditati. O verè beatam illam domum Zachariæ, vbi mater Domini salutauit matrem præcursoris, vbi futuræ salutis gaudia inchoantur, & saluolum per feminam perditum, per feminas incipiunt instaurari. Et in hoc ipso relucet humilitas Mariæ, quod cū esset potior dignitate, tamè prior in terram salutauit. Nō enim de donis Dei quicquā sibi arrogauit, sed in rusticissimæ ac solidissimo humilitatis portu perstitit. Quidam hic tex quæsdā annotant

Obedientiæ
exemplum quā
magnificum
hic omnibus
præstat virgo
Maria.

Ambrosius.

Maria virgo
vt simul &
actiue & con-
templatiue
viæ de se
præbuit ex-
emplum.

Virgines
quāto studio
publicum fu-
gere debeant.

nobis in matre Domini imitanda. Primo enim dicitur surrexisse. Et nos
 icidem surgamus à torpore acediae, desideria terrena dispellamus, quæ nos
 semper in imis retinet, ne mentem ad superna transferre queamus. Secundo,
 abiit in montana. Nos quoque ad perfectiora & sublimiora tendamus,
 contempseris his infimis, caelestia & superna appetamus & inquiramus.
 Tertio, festinavit. Festinemus etiam nos vitam in melius commutare, nec
 differamus de die in diem, ne præter opinionem extra tempus gratiæ aufe-
 ramur. Quarto, venit in civitatem Iudæ. Iuda confessionem significat. Ergo
 & nos in civitatem divinæ confessionis & laudis ingrediamur: confiteamur
 illi mala nostra, laudemus bonitatem illius. Quinto, intrauit in do-
 mum Zachariæ. Zachariam quidam interpretantur memoriã Domini. Itaque
 exclusis à corde cogitationibus vanis & noxijs, memores simus mandatorum
 Dei. Quod quantopere deceat Christianos omnes, vel inde potest esse
 perspicuum, quod Dominus antiquo illi duræ ceruicis populo Iudæorum
 eiusmodi præceptum dedit, dicens Moysi: *Loquere filijs Israel, & dices ad eos, ut
 faciant sibi simbras per angulos palliorum, ponentes in eis vittas hyacinthinas, quas
 cum viderint, recordentur omnium mandatorum Domini, ne sequantur cogitationes
 suas & oculos per res varias fornicantes: sed magis memores præceptorum Domini
 faciant ea, sicut & sancti Deo suo.* Ecce sententiam memorabilem, sed hodie apud
 Christianos plane explosam. Dicas hæc Domini verba cuiquam è po-
 pulo, respondebit: Num me monachum vis efficere? Hæreticus dicit: Non-
 ne Christus pro nobis satisfecit? Mihi quid opus est tam stricta vivendi ratio-
 ne? O stulti tandem sapite & videte, quia nõ absque studio & conatu no-
 stro peruenitur ad regna cælorum. Sexto, salutavit Maria Elizabeth. Eli-
 zabeth quidam significare aiunt saturitatem Dei mei. Ergo etiam nos post-
 habitis creaturarum oblectamentis, quæ desiderium mentis irritare pos-
 sunt, satiari non possunt, illi vni perpetim inhiemus, cui Propheta dicit:
Satiabor cum apparuerit gloria tua.

Et factum est, vt audiuit salutationem Mariæ Elizabeth, exultavit infans in utero eius.

Mira res, vt infans, qui necdum seipsum sciret, salutationem Mariæ &
 creatoris sui aduentum sentiret. Plenum est hoc miraculi. Sed quia iam ver-
 bum æternum carnem sumperat intra sacratissimæ virginis viscera, virgo
 ipsa verbi voce loquebatur. Quid ergo mirum, si tanta illa vox efficacis
 fuit? Sed & ipsius reuerendæ virginis excellentissima sanctitas facile bea-
 tissimum paruulum tam nouo & inusitato gaudio afficere potuit. Exultat
 Ioannes in matris utero, & quod longè post voce diciturus est, & digito de-
 monstraturus, iam miro quodam motu clamat intra matris viscera: *Ecce
 agnos Dei, ecce qui tollis peccata mundi.* Atque hoc ipso iam tum Domini pro-
 pheta initiatus est, annuncians modo quo poterat aduentum Saluatoris. D.
 Ioannes Chrysoströmus tantam stupens gratiam, ita ait: Dic infans, dic pro-
 phetarum omnium maximè, qui dignè satis plus quàm propheta vocaberis,
 vnde tibi hæc exultatio? Nondum natus es, & iam prophetas. Domini
 aduentum agnoscis, quæ quia voce salutare non potes, exultando agis quod
 potes. Quam lætus ei occurreres, si iam natus eum videres, cuius agnito ad-
 ventu,

Quoniam sex
 hic nobis ma-
 ter Domini
 reliquit
 imitanda.

Iuda quid in-
 terpretetur.

Zacharias
 quid signifi-
 cet.

Numer. 15.

Psal. 93.

Elizabeth
 quid inter-
 pretetur.

Psal. 16.

Ioan. 1.

Chrysostr.

Matth. 11.

T V
Z Z

Infantem Io-
annem bap-
tistam ad sa-
lutationem
B. Mariæ re-
pletum Spi-
ritu sancto.

uentu, exultando obuiam ire conaris. Hæc ille. Ergo mox ad B. Mariæ salu-
tationem repletus est Ioannes Spiritu sancto, & supra naturæ facultatem
accepit vsum rationis, vt & Deum, & matrem Dei agnosceret. Iucundissimè
habent ista contemplationem, si cogitemus materis gestari visceribus, vir-
ginem concepisse ex Deo nõ ab homine saluo integritatis pudore, matrem
Dei salutare matrè præcursoris, sub vno eodemq; testo verbum incarnati
matrem Dei & virginem, summum prophetam, & sterilem prole fecundam
manere, nostræq; salutis initia celebrare.

Et repleta est Spiritu sancto Elizabeth, & exclamauit vo-
ce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus
fructus ventris tui.

Vbi filius repletus est Spiritu sancto, mox repleuit & matrem. Tanta
gratia effusa est in Ioannem, vt copiosissimè redundaret in matrem, effu-
retq; vt quod Ioannes non poterat, ipsa voce promeret erumpens in laudem
Dei & virginis Mariæ. Ergo simul atq; repleta est Spiritu sancto exclamauit
voce magna. Grandi enim intus accensa feruore Spiritus sancti, nõ se con-
tinere poterat, quin flammam sui pectoris vocibus ignitis declararet: & quod
ex Sancti Spiritus illustratione ipsa perspiciebat, etiam alijs indicaret, nam
pe Dominicæ incarnationis mysterium in vtero virginis. Ita semper Spi-
ritus sanctus quoscunq; implet & possidet, Dei laudes celebrare compul-
sit, nec patitur suæ maiestatis domicilium ingratitude detestandæ mac-
cere ignauia, sed mouet ad laudandum Deum, & eius gratiam ac beneficia
prædicanda. Timeant ergo carnales, pigri, tepidi homines huic mundo
dediti, quos iuuat totos dies inanissimis vacare confabulationibus, tædium
autem vel horulam diuinis interesse laudibus: qui si Sancto Spiritu habi-
tatore & rectore gauderent, non possent vtiq; vniquam à Dei laude cessare.

Spiritus san-
ctus quomam-
agar in eis
quos replet
ac possidet.

Vox Eliza-
beth qualis
fuerit.

Clamauit autem Elizabeth voce magna non tam oris, quam cordis, vt vo-
cem illam non soni magnitudine, sed amoris vehementia metiamur: quæ
quam potest etiam iuxta literam vox magna de soni contentione accipi.
Cum enim fortiter arderet intus, nihil mirum, si cum ingenti sono foras
prorupit. Sed plus valet apud Deum cordis, quam oris clamor, sicut Au-
gustinus etiam confirmat, ita dicens: Clamor ad Dominum est intentus
cordis, & flagrantia dilectionis. Sed quid tandem clamauit Elizabeth? Bene-
dicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. O verè dulcissimè
clamorem, qui ex abundantia cordis productus est. Benedicta tu, inquit, in-
ter mulieres, id est, præ cunctis foeminis summè benedicta: quia quod nuli
li vnquam contigit, tibi præstitum est, vt sis mater Dei. In hæc verba Be-
da venerabilis sic scribit: Eadem voce B. Maria ab Elizabeth qua à Gabriel
benedicitur, quatenus & angelis & hominibus veneranda monstratur. O
verè benedicta mater Dei, quæ angelicis tremendum potestatibus læta vir-
ginali gestauit vtero, & quam totius mundi immensa capacitas complecti nõ
potuit, suis visceribus clausum tulit. Quid ni benedicta, quæ totius gratiæ &
& benedictionis fontem intra se gerebat? Et benedictus fructus ventris tui.
Benedicta mater, benedictus & filius, sed longè dissimiliter. Mariæ benedi-
ctio modum & finem habuit: sed Filij benedictio prorsus immensa erat.

Augustin.

Beda.

Maria virgo
quomodo
dicatur bene-
dicta inter
mulieres.

Non

Non enim illi ad mensuram data est benedictio. Imo verò ipse, vt iam dixi, totius benedictionis fons est, ex quo etiam ipsa matris benedictio derivata est. Quid autem mirum, si benedictus sit fructus ventris intemerati, & benedicta sit mater illius, quando de se suisque similibus Apostolus confidenter ait: *Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali &c.* Non est autem temerè factum, vt hanc clausulam, nempe benedictus fructus ventris tui, sancta Elizabeth adderet ad angelicam salutationem. Id namque illi reseruârat Spiritus sanctus, vt quod angelus inchoarat, ipsa absolueret, vt iam nihil dubitemus verbis non tam angeli vel hominis, quam ipsius Spiritus sancti honorare matrem Dei, dicendo: *Aue Maria gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui Iesus Christus Amen.* quæ est oratio dulcissima, gratissima Angelis, dæmonibus terribilis, virgini matri acceptissima, toti Trinitati honorifica, denique miseris mortalibus mirè conducibilis & fructuosa.

Et vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me? Ecce enim vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in utero meo.

Ecce quam reuerenter Elizabeth, imo Spiritus sanctus per Elizabeth cõpellat & excipit virginem Mariam. Vnde ait, hoc mihi? Equidem me plane indignam agnosco, vt veniat mater Domini mei ad me. Verè apertos habuit oculos venerabilis Elizabeth, & matris Dei perspexit excellentissimam dignitatem. Ideoque territa, summa cum reuerentia & honoris exhibitione eam excipit. Quod etiam nos obseruare debemus, vt erga tantam virginem non oscitanter, dissolutè, negligenter, impudenter nos geramus, sed studiose, attentè, reuerenter & alacriter illam honoremus. Alioqui filius eius contemptum & irreuerentiam matri suæ illatam indignè feret & grauiter vlciscetur. Neque quicquam habet ambigui, quin tota cælestis curia summo venerationis studio eam prosequatur. Quanto ergo magis nos miseros, virtutis inopes, vitijque multis implicatos pro illius incomprehensibili dignitate, nostraque multimoda indignatione & vilitate pio cum timore, & submissis animis studiosissimè eam venerari decet? D. Hieronymus in concione de eiusdem virginis assumptione: Talem, inquit, ac tantam virginem laudare indignum me fateor & vereor, ne sicut indignus, ita & improbus laudator inueniar: hinc laudes eius depromere pertimesco. Diuus quoque Bernardus: Nihil est, ait quod tantum in æterret, nec aliquid quod tantum me delectat, sicut de beatissima virgine sermonem habere. Terret me indignitas propria, sed me delectat laus virginis sanctæ. Hæc dicta sint propter impudentes quosdam, qui tantam virginem volunt in ordinem cogere, & prope omni honore spoliare, qui cum sint pleni spiritu tartarico, non possunt sibi nec à matris Dei iniurijs temperare. Cæterum in his verbis S. Elizabeth planè animaduertimus spiritu prophético Dei Filium in virginis utero incarnatum eam cognouisse. Quæ autem subiicit: Ecce, inquit, vt facta est vox salutationis tuæ, &c. iam superius exposita sunt. Deinde addit.

Fructus ventris B. Mariæ qui fuerit benedictus.

Ephes. a.

Salutationis angelicæ ad B. Virginem quanta sit efficacia.

Materem suam vt Christus à nobis honorari velit.

Hieronym.

Bernard.

Materem Dei quoniam venerari delectem.

T V
Z Z

Et beata quæ credidisti: quoniam perficientur ea quæ dicta sunt tibi à Domino.

Poterat sanè animum virginis, præsertim tam modestæ, tam humilis, tam nihil penitus sibi tribuentis quædam pulsare dubitatio, qua ratione fieret, vt Dei Filium generaret. Non enim parua erant aut vitata quæ illi ab angelo dicebantur, sed sacratissimi plena mysterij, atque omnè humane mentis capsum planè excedentia. Quid enim est humilem puellam eligi in matrem summi Dei? Sed virgo diuinissima supernæ lucis fulgoribus mirificè illustrata, & mysterium agnouit, & de Dei virtute nihil hæsitauit: sicque toto corde assensit verbis angeli, & humilitate non abiecta, sed deuota fide, piaquæ fiducia suscepta, obtulit se ad omnem voluntatem Dei. Vnde tam beata prædicatur à sancta Elizabeth, quod tam miris & occultis, atque ab humana consuetudine, imo & intelligentia vsque adeo remotis fidem adhibuit, diciturquæ illi haud dubio euentura esse, quæ dicta erant à Domino, scilicet, vt Filium Dei quem concepit, etiam pariat opportuno tempore. Verè beata & plus quàm beata virgo, quæ suum & omnium creatorem meritò habere Filium, & illi è suo purissimo sanguine corporis ministrare substantiam, à quo ipsa corpus animumquæ acceperat.

Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum.

Hucusque silentio præserat virgo modestissima, quæ diuinitus illi præstita erant: at nunc posteaquam vidit per Spiritum sanctum alijs reuelata, non potest ultra se cohibere, quin prorumpat in laudes Dei. Humilitas sancte regere maluisse, tanta beneficia, sed gratitudo & amor compulsi laudare Deum, & eius gratiam ac misericordiam prædicare. Ait ergo: Magnificat anima mea Dominum, id est, anima mea quamuis non sit nescia maximis à Deo affectam beneficijs, atque tanto sublimatam honore, vt maior sub Deo non possit intelligi, tamen nihil horum sibi tribuit, non sibi innanuet placet, non se extollit, non stultè ac impudenter gloriatur, sed magnis & congruis laudibus Deum effert & prædicat. Ille est enim totius boni autor. Ex illo est, quicquid tu in me miraris & laudas ô Elizabeth. Nolo imitari superbum dæmonem, qui ineffabili se cernens pulchritudine præditum, ad seipsum cum inani sui complacentia sese reflectens, nō dedit honorem Deo: sed quicquid mihi laudis abs te tribuitur, id ego potius refero in Deum meum, qui sicut voluit & potuit, ita me humilem ancillam suam elegit in matrem suam, vt merito illum totis animæ viribus laudare debeam, quod vtique adeo sese mihi inclinare dignatus est, quod per me venire in hunc mundum ad liberandos filios Adæ ex captiuitate diaboli, reducendoque in paradysum cælestem.

Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo.

O verè virginem omnium virtutum formam, totius sanctitatis specimen, omnimodæ perfectionis exemplar. Non acquiescit in vllis Dei donis, quod faciunt stulti, qui se extollunt & gloriantur in beneficijs Dei, sed exultat in ipso Deo. Gratias quidem agit Deo de beneficijs illius, sed non ibi hæret, non in illis cum delectatione quiescit, sed per illa tendit in Deum.

Anima B. Matris quo modo magnificauit Dominum.

Esais 14.

D. Augustinus quodam sermone ait: Exultat in Domino, qui terrena non curat, quem prosperitas non emollit, quem aduersitas temporalis non frangit, quem sola Dei memoria delectat. Exultauit, inquit Maria, spiritus meus in Deo salutari meo: non in impietate, vnde gaudet diabolus, non in vanitate, vnde letatur mundus, non in voluptate, vnde caro exultat, non in generis nobilitate, non in corporis pulchritudine, non in mundi prosperitate, sed in Deo salutari meo. Vocat autem beata virgo Deum salutare vel saluatorem suum, non quidem generali, sed speciali ratione, quãdo quidem ipsam solam à peccato originis saluauit per gratiam præseruationis, qui est modus dignissimus redimendi. Præclarus est enim seruare immunem à vulnere, quam ab inflicto curare. Vnde in officio Conceptionis eiusdem Virginis sanctissimæ canit sancta Ecclesia.

Augustin.
Exultare in Deo quid sit.
Exultauerit vti spiritus Marię in Deo salutari suo.
Præseruari à peccato quantum sit donum Dei.

Nullum redemit filius
Ex omni genere dignius,

Qui te seruaui prouidè
Mundum paterno scelere.

Et insignis quidam Theologus loquens B. Virgini: Te, inquit, crimine solam immunem natus contulit esse tuus. Et nos dilectissimi non in vllis diuitijs, non delictijs, non honoribus, sed in Deo semper exultemus. Non est solidum, verum, stabile gaudium nisi in Deo. Gaudeant filij huius seculi in rebus nihili, nos gaudeamus in Deo, qui nobis æterna promissit & seruat gaudia in cælis, Amen.

SERMO I. IN EADEM SOLENNITATE.

*Vi cunctis mulieribus illustribus & in scriptura laudatis
beatissima virgo Maria sic præstantior.*

Benedicta tu inter mulieres. Lucæ primo. Charissimi fratres, legimus nõnullas in veteri Testamento mulieres ante Mariam benedictas, verum per homines non à Deo ita commendatas. Maria prima est, quæ cælestis nunciij primum, iterum Elizabeth, imo Spiritus sancti per Elizabeth meruit testimonium. Nec modo benedicta dicitur, sed additur etiam in mulieribus, hoc est inter mulieres, præ omnibus, ante omnes, supra omnes. Cæteræ quidem ob vnum aut alterum aliquod inigne prædicantur benedictæ, Maria quicquid in singulis claruit, totum in se collegit. Quapropter cum priores in figura eius commendentur, ipsa tanto intervallo antecedit omnes, quanto interest inter figuram & rem. Principio igitur si generatim de sexu loquendum sit, palam est illum trifario ordine distinctum ita gessisse Mariam, vt horum quemlibet illustrarit, quemlibet Deo consecrarit: nam omnis mulier cum sit aut virgo, aut coniunx, aut vidua, Maria quolibet est horum: atque cuiusvis ordinis cum sint claritates quædam tantam benedictiones, Maria supremo ac inaccessibili gradu cum singulis quam benedictiones, Maria supremo ac inaccessibili gradu cum singulis tum omnibus emicuit. Est autem benedictio virginum castitas virginalis, pudica verecundia, & tam corporis quam morum honesta pulchritudo. Coniugarum est fecunditas, prudentia, sedulitas. Viduarum continentia, modestia, pietas. His omnibus, quantum beata Maria virgo simul & coniunx, tandem & vidua, cunctis alijs mulieribus illustrior sit, quamque præterea multis alijs (quæ in nulla muliere inueniri contingit) singula-

Fœminei sexus ordinem triplicem vt gesserit, illustratq; Maria.
Virginum benedictio quæ sit.
Cōiugarum. Viduarum.